

Ospravedlnenie, viera a skutky

„Ospravedlnenie zo skutkov“

Text v liste Jakuba 2:14–26 som dlho nevedel pochopiť a dať dokopy s tým, čo som z novozákonných spisov vedel o **spasení zo samotnej viery bez skutkov**. Z tohto miesta som jednoducho mal dojem, že na spasenie je potrebná ako viera, tak aj skutky. Je apoštol Jakub v rozpore s apoštolom Pavlom v tej najzásadnejšej otázke týkajúcej sa toho, **ako sme pred Bohom ospravedlnení**? Vedel som pritom, že v Božom slove nie sú žiadne rozpory.

Jakub nastoľuje otázku: „**Môže viera bez skutkov spasíť?**“ a dáva odpoveď: „**Človek sa ospravedľňuje zo skutkov a nie zo samotnej viery**“. A ešte dodáva: „**Tak teda vidíte, že sa človek ospravedľňuje zo skutkov a nie samo z viery**“, pričom tento výrok ilustruje príkladom Abraháma a smilnice Rachab. Keď by sme vzali Jakubove slová doslovne a mimo kontext, dostali by sme rozpor s učením evanjelia o ospravedlnení zo samotnej viery – výsledkom by bolo „iné evanjelium“. Aký je význam Jakubových slov v kontexte biblického zjavenia ospravedlnenia zo samotnej viery bez skutkov?

Evanjelium a ospravedlnenie zo samotnej viery bez skutkov

Evanjelium je dobrá správa o tom, že človek-hriešnik sa nemôže stať spravodlivým zo skutkov zákona. Nemôže sa stať spravodlivým svojou vlastnou spravodlivosťou (svojimi skutkami, svojím životom), ale **sa ospravedľňuje vierou bez skutkov zákona**. Boh nepočíta skutky, ale vieru za spravodlivosť (Rímskym 3:20–22, 3:27–4:5; Galatským 3:11; Filipským 3:9; 2. Korintským 5:21). Kto verí evanjeliu ukrižovaného a zmŕtvychvstalého Ježiša Krista, má večný život a nepríde na súd, ale prešiel zo smrti do života (Ján 3:36, 5:24).

Pavlova výpoveď znie:

„Človek sa ospravedľňuje zo samotnej viery bez skutkov“.

Jakubova výpoveď znie:

„Človek sa ospravedľňuje zo skutkov a nie zo samotnej viery“.

Čo s týmto zdanlivým protirečením, ako sa s ním vysporiadame?

- Vzdáme sa neomylnosti Biblie? Môže sa Písmo občas mýliť? – NIE.
- Vzdáme sa doslovnej inšpirácie Biblie? Je Písmo zmes neomylnéj Božej pravdy a ľudských omylných myšlienok? – NIE.
- Upustíme od kánonu Biblie? Mali by sme Jakubov list vypustiť z Biblie? – NIE.

Božie slovo si samo sebe neprotirečí. Veríme, že Biblia je Bohom inšpirovaná (2. Timotejovi 3:16). Aj keď pisateľmi boli ľudia, zapísané slovo je pravé Božie slovo, neomylné, doslovne inšpirované. Preto veríme, že Biblia je pravdivá, zrozumiteľná a neodporuje sama sebe. V zapísanom Božom slove musíme vždy hľadať zmysel, ktorý do neho vložil jeho autor, Svätý Duch, pričom tento zmysel musíme vždy hľadať v kontexte danej pasáže a v kontexte celého Písma (celého biblického zjavenia).

Ospravedlnenie a spasenie je zo samotnej viery bez skutkov. Aká je však táto spasiteľná viera?

- Je **živá**, čiže prejavuje sa, pôsobí, koná, pracuje;
- **Prináša ovocie**, ktorým sú skutky spravodlivosti a lásky, ovocie Ducha (Matúš 12:33; Rímskym 7:4; Galatským 5:22);
- **Poslúcha Boha**, čiže riadi sa podľa Božej vôle zjavenej v Božom slove (Ján 3:36);
- **Pôsobí skrze lásku** (Galatským 5:6, 13; 1. Korintským 13:13);
- **je verná, vytrvá do konca**

Vierou v evanjelium Ježiša Krista získavame:

- **ospravedlnenie**, započítanie Kristovej spravodlivosti
- **znovuzrodenie** (vnútorné obnovenie, nové stvorenie), obriezku srdca, dar Ducha, darovanie nového ducha, premenené srdce poslušné Božiemu zákonu.

Ospravedlnení a spasení sme samotnou vierou bez skutkov.
Ospravedľujúca spasiteľná viera však nikdy nezostáva sama,
ale plodí skutky, ktoré napĺňajú Boží zákon, pôsobia nádej, pokoj, lásku a spravodlivosť

Rozriešenie zdanlivého rozporu o charaktere ospravedlnenia

Keď o „*ospravedlnení zo skutkov*“ hovorí Pavol (Rímskym 10:5, Galatským 3:12), tak hovorí o naplnení Božieho zákona pod zmluvou skutkov. Pod *zmluvou skutkov* by človek musel dosiahnuť úplnú a dokonalú (bezhriešnu) vlastnú spravodlivosť. Počas celého života by nesmel ani raz zhrešiť. Ak by sa to niekomu podarilo, bol by *spravodlivý zo skutkov zákona* – na základe svojej *vlastnej spravodlivosti*. Večný život by tento „spravodlivý“ obdržal ako *mzdu*, nie ako dar milosti. Z Písma vieme, že toto sa nikomu nepodarí, lebo všetci zhrešili (Rímskym 3:10, 23; 5:12).

Preto ak sa chceme stať spravodlivými a obdržať večný život, sme odkázaní na *dar milosti*. Aby sme sa stali spravodlivými, potrebujeme *vierou prijať Kristovu spravodlivosť* a odpustenie hriechov. Kristova spravodlivosť je nám *skrze samotnú vieru* v Krista a jeho obeť *započítaná* (Rímskym 4:3–8; 1. Korinským 1:30; 2. Korinským 5:21). Boh nás na základe samotnej viery vyhlasuje za spravodlivých (Rímskym 5:1).

Kristova spravodlivosť, ktorú skrze vieru získavame, je však celá, dokonalá a úplná. Počas našej zemskej púte z nej neubúda. Keďže je úplná, nemôžeme k nej pridať ani jeden náš vlastný skutok, ani nič iné (obrad, sviatosť, odpustky, odpykávanie, charitu, ...). Pravá spasiteľná viera plodí skutky lásky, ovocie Ducha, poslušnosť Božej vôli a napĺňanie Božieho zákona. Ale ani takéto skutky, ktoré sú skutkami viery (ovocím spasenia), Boh nepočíta spoločne s vierou na naše ospravedlnenie a spasenie. Počíta len samotnú vieru – od začiatku (uverenie v evanjelium) až do konca (smrť alebo druhý príchod Pána). Skutky viery sú však potvrdením a dôkazom toho, že človek má *spasiteľnú vieru*. Zviditeľňujú vieru, ktorá je sama osebe pre svet a ľudí neviditeľná.

Skutky viery, ako ovocie spasenia, MAJÚ funkciu dôkazu a potvrdenia živej spasiteľnej viery, ale NEMAJÚ zásluhnú funkciu. Samotné skutky (alebo skutky spolu s vierou) Boh nikdy nepočíta na ospravedlnenie a spasenie – **ospravedlnenie a spasenie je len zo samotnej viery** (Rímskym 3:28, 4:6).

Ospravedlnenie zo skutkov podľa Jakuba

Keď o „ospravedlnení zo skutkov“ hovorí Jakub, odvoláva sa na potvrdzujúcu a dôkaznú funkciu skutkov napriek tomu, že jeho slová samé o sebe vyznievajú, ako keby učil úplný opak toho, čo učí Pavol o viere v evanjelium Ježiša Krista. To, že to Jakub takto myslí, je zrejme z kontextu Jakubovho listu 2:14–26. Jakub tu neučí ospravedlnenie a spasenie zo skutkov. Neučí ani ospravedlnenie a spasenie na základe viery spolu so skutkami. Cituje 1. Mojžišovu 15:6 „*Abrahám uveril Bohu a počítalo sa mu to za spravodlivosť*“. Jakub týmito slovami cituje Písmo. Nevyvracia tento výrok, ale sa s ním stotožňuje.

Ale dodáva, že toto slovo sa naplnilo vtedy, keď Abrahám poslušne šiel obetovať svojho syna Izáka (a vierou ho skutočne aj obetoval – Židom 11:17–19). Jakub učí, že viera nemôže byť bez skutkov viery, a že skutky viery nemôžu byť bez viery. Oboje existuje spolu a spolu účinkuje (spoluúčinkuje, spolupracuje, spolupôsobí). Jakub učí, že viera sa dokonáva zo skutkov viery (dokonáva sa v skutkoch viery). Ale neučí, že skutky viery tvoria základ pre ospravedlnenie či spasenie. Neučí, že majú zásluhnú funkciu. Keď Jakub píše o „ospravedlnení zo skutkov“, celý čas má na mysli ukázanie a potvrdenie spasenia prostredníctvom skutkov viery: „Ukáž mi svoju vieru bez skutkov, a ja ti ukážem svoju vieru zo svojich skutkov“.

To isté učí aj Pavol, keď hovorí: „Lebo ak bol Abrahám ospravedlnený zo skutkov, má sa čím chváliť, ale nie u Boha“ (Rímskym 4:2). Slovami „má sa čím chváliť“ potvrdzuje prítomnosť skutkov viery u Abraháma, ktoré ukázali jeho vieru. Slovami „ale nie u Boha“ potvrdzuje, že Boh skutky nepočíta ani samé, ani spolu s vierou na ospravedlnenie (na vyhlásenie niekoho za spravodlivého).

Jakub nevyvracia Pavlovo učenie o ospravednení a spasení zo samotnej viery.
Jakub napráva prekrúcanie Pavlovho učenia a varuje pred **mŕtvou vierou**,
ktorá nemôže spasiť, varuje pred falošným uistením o spasení.

Učenie o ospravednení samotnou vierou je tak radikálne a úžasné, že je často buď odmietnuté, lebo je vylúčená chvála a zásluha človeka, alebo je prekrúcané a zneužívané nasledovne: „Ak je spasenie zo samotnej viery, potom na skutkoch nezáleží a môžeme hrešiť“. Alebo: „Nuž, ak sme ospravednení samotnou vierou, potom len hrešme, pretože sme aj tak už v bezpečí a Božia milosť bude takto viac oslávená a rozhojnená“. Písmo a evanjelium reagujú na takéto zmýšľanie nasledovne: „*A či potom nemáme radšej robiť zlé, ako sa nám rúhajú, a ako niektorí vravia o nás, že hovoríme: robme vraj zlé, aby prišlo dobré? Ktorých odsúdenie je spravodlivé*“ (Rímskym 3:8).

Prekrúcaný býva aj text Rímskym 5:20: „*A k tomu vošiel do toho i zákon, aby sa rozmnožilo prehrešenie; ale kde sa rozmnožil hriech, tam sa ešte väčšmi rozmnožila milosť*“. Pavol vie, čo niektorí hovoria: „Nuž čo teda povieme? Či zostaneme v hriechu, aby sa rozmnožila milosť?“ (Rímskym 6:1). To je to, čo niektorí tvrdili: „Zostávajme v hriechu, aby sa rozmnožila milosť“. Ale Pavol hovorí: „*Nech sa tak nestane*“. Pavol odmieta takéto povrchné prekrúcanie a zneužívanie jeho učenia. Odpovede prináša takmer vo všetkých svojich listoch, v ktorých ukazuje, ako **zo skutočnej ospravedlňujúcej viery nevyhnutne prýštia dobré skutky a láska**. Napríklad v Galatským 5:13: „*Lebo vy ste nato povolani, bratia, aby ste boli slobodní, len nedávať tej slobody za príčinu telu, ale skrze lásku slúžte navzájom jedni druhým*“.

Živá a mŕtva viera

Až potiaľto sme kládli dôraz na to, čo Jakub nemieni svojimi slovami. Teraz položíme dôraz na to, čo Jakub svojimi slovami mieni a ako sa to týka nás. Vieme, že **spasení sme samotnou vierou** (Rímskym 10:3–8), a že viera je z počutia Božieho slova (Rímskym 10:13–14). A vieme aj to, že z počutia Božieho slova (a skrze vieru) **sme dostali Božieho Ducha** (Galatským 3:2, 5). Ak niekto nemá Svätého Ducha, nie je spasený (Rímskym 8:9). Kto má Ducha, je v Kristovi (je znovuzrodený, má obrezané srdce), je v Duchu a chodí podľa Ducha (Rímskym 8). Kto chodí podľa Ducha, prináša ovocie Ducha (Galatským 5:22; Efezským 5:9). Duchom mŕtvi skutky tela, posväcuje sa a slúži spravodlivosti (Rímskym kapitoly 6 a 8).

Najväčším a vše-obsahujúcim prikázanim zákona je **láska**: láska k Bohu a bližnému. Ak sme ospravednení a spasení, potom o nás platí, že „*láska Božia je vyliata v našich srdciach skrze Svätého Ducha, ktorý nám je daný*“ (Rímskym 5:5). Láska je plnosťou zákona (Rímskym 13:10; 1. Korintským 13:4; 1. Timoteovi 1:5). Ak v nás takejto lásky niet (1. Jána 2:5), potom nepatríme Kristovi a nemáme spasenie. Ale je to len viera, ktorá nás činí spravodlivými pred Bohom. Láska, ktorá z nej pramení, ukazuje, že tá viera je skutočne *pravá, živá, ospravedlňujúca*.

Celý náš text z Jakuba sa zameriava práve na prítomnosť a **ukázanie spasiteľnej viery**. Jakub tu odkrýva falošnú prázdnu pokryteckú vieru, ktorá nepôsobí lásku. Takáto viera nemôže nikoho ospravedlniť a spasiť. Verš 14: „*Čo to prospeje, moji bratia, keď niekto hovorí, že má vieru, a nemá skutkov? Či ho azda tá viera môže spasiť?*“ Jakub opisuje nepravú pokryteckú vieru takto: Najprv vo verši 17 hovorí, že taká viera je **mŕtva**: „*Tak aj viera, keď nemá skutkov, je mŕtva sama v sebe*“. Ak viera „*nepôsobí skrze lásku*“ (slovami Pavla, Galatským 5:6), je (slovami Jakuba) „*mŕtva*“. Verš 20: „*Ale či chceš zvedieť, ó, prázdny človeče, že viera bez skutkov je mŕtva?*“ Verš 26: „*Lebo ako je telo bez ducha mŕtve, tak je i viera bez skutkov mŕtva*“.

Potom vo verši 19 Jakub hovorí: „*Ty že veríš, že je jeden Boh? Dobre robíš. Aj démoni veria a trasú sa*“. Na príklade viery démonov ukazuje Jakub, že existuje aj takáto viera, ktorá ale nedokáže spasiť. Vysvetlenie nachádzame v liste Židom 11:1 „*Viera je presvedčením o veciach, ktoré sa nevidia, a podstatou toho, na čo sa človek nadeje*“. Viera má obsahovú zložku (doktrinálnu) a zložku spoľahnutia sa (dôvery). Keď prvá zložka (doktrinálna) je v poriadku, ale chýba druhá zložka (dôvera, spoľahnutie sa), nie je to spasiteľná viera. Viera, ktorá zostáva sama (nenadeje sa, nepracuje, neslúži, neplodí lásku) – je neužitočná, prázdna, jalová, zbytočná, nečinná, neúčinná, márna viera.

Nevyhýbajme sa listu Jakuba a berme vážne výstrahy o mŕtvej viere.

Ak by sme teda verili alebo učili:

„Na ospravedlnenie a spasenie je potrebná viera spolu so skutkami (dohromady)“,
vyrobili by sme iné, nepravé, falošné evanjelium, ktoré nemá moc spasiť hriešnika.

Ak by sme naopak verili alebo učili:

„Viera môže zostať sama bez ovocia a bez skutkov lásky, a aj tak nás ospravedlní a spasí“,
opäť by sme zvestovali falošné učenie, že mŕtva viera môže spasiť hriešnika.
Ospravedlnení sme len zo samotnej viery, ktorá je však živá, pôsobí skrze lásku a prináša ovocie,
a takáto vytrvá až do samého konca.

Peter Vajda